

بایدها و نبایدهای ازدواج در آیین اسلام

تشکیل خانواده در اسلام، مسأله‌ای حیاتی و برنامه‌ای عالی است که اگر چه بر مبنای مقررات و قوانین قرآنی، روایی و شرعی، انجام می‌شود، اما نخستین نیازهای آن به صورت غریزه، محبت، عاطفه و اشتیاق متقابل زوج در نهاد انسان قرار داده شده که نشانه‌های لطف خداوند است.

تشکیل خانواده در اسلام، مسأله‌ای حیاتی و برنامه‌ای عالی است که اگر چه بر مبنای مقررات و قوانین قرآنی، روایی و شرعی، انجام می‌شود، اما نخستین نیازهای آن به صورت غریزه، محبت، عاطفه و اشتیاق متقابل زوج در نهاد انسان قرار داده شده که نشانه‌های لطف خداوند است.

به گزارش خبرگزاری رسا، استوارترین و برترین برنامه برای جلوگیری از گناه، صیانت جامعه و نجات نسل جوان از سقوط در منجلاب منکرات، ابتذال و فحشا، ازدواج است. پیامبر اکرم(ص) فرمودند: هر جوانی که در دوره جوانی خود ازدواج کند، شیطانش فریاد بر آورد که وای بر او، دین خود را از گزند من حفظ کرد. [1] بر این اساس در مرحله نخست بر والدین، اقوام و نهادهای مربوطه واجب است که نسبت به ایجاد مقدمات این سنت الهی و حرکت پسندیده اقدامات مؤثری را انجام داده و با دست‌ان خویشتن با ساده‌ترین روش زمینه پیمانی پاک را فراهم آورند. در مرحله بعد بر پسران و دختران لازم است که بنای زندگی و سعادت خود را به دور از تجمل‌گرایی و با اجتناب از شرایط سخت بر پا کنند.

مشکلات ازدواج مولد توقعات عجیب انسان‌ها است که برخی از آنها را خانواده‌ها ایجاد می‌کنند و تعدادی مولود عوامل محیطی و تحولات پر سرعت عصر جدید هستند. جوانان نیز خواسته یا ناخواسته آنها را پذیرفته و در برابرشان تسلیم شده‌اند. از انجام مقدمات پر دردسر عقد و عروسی گرفته تا مهریه‌های سنگین و تهیه وسایل زندگی و مسکن. در حالی که می‌توان با آگاهی، دوراندیشی و اندکی قناعت در زندگی راهی به سوی ازدواجی آسان برای نسل جوان باز کرد و این سنت قدسی را بر اساس آموزه‌های دینی، حیاتی دوباره بخشید.

علاوه بر هزینه‌های مربوط به مراسم عروسی، از دیگر مشکلاتی که جوانان و خانواده‌ها با آن دست به گریبان‌اند، مبالغ بالای است که برای برپایی مراسم قبل از جشن عروسی و پس از آن هزینه می‌شود؛ در حالی که بهتر است بیشتر به کیفیت مراسم ازدواج توجه شود نه کمیت آن.

ضرورت برگزاری ساده مراسمات ازدواج از آنجا شکل گرفت که رسم و رسومات این امر آن قدر زیاد شد که اصل توصیه دینی برای تعجیل جوانان در این کار خیر، تحت شعاع قرار گرفت و آنچه که در حال حاضر در جامعه مرسوم است، مسابقه چشم هم چشمی برای برگزاری مفصل‌تر مراسم‌هاست.

مراسم عروسی یا ماه عسل؛ کدام بهتر است؟

نگرفتن مراسم به خودی خود مشکلی را به وجود نمی‌آورد؛ اما ممکن است برخی تصور کنند که اگر مراسم عروسی گرفته نشود ممکن است پس از ماه عسل به خاطر حرف دیگران اذیت شوند.

اگر فردی به این نتیجه برسد که در شرایط کنونی عروسی نگرفتن بهترین کار است و داماد می‌تواند پول عروسی را برای رونق گرفتن زندگی خرج کند، بهتر است که آرامش و راحتی زندگی خود را در نظر بگیرد؛ گر چه عروسی گرفتن خوب است، اما تا وقتی که هزینه‌های مهم‌تر و اساسی‌تر وجود دارند، برگزاری مراسم عروسی الزام خود را از دست می‌دهد.

اگر افراد معتقد به وجود هزینه‌های مهم‌تر برای آغاز زندگی باشند، نه تنها به حرف‌های دیگران اهمیت نخواهند داد، بلکه از ازدواج

بدون مراسم سنگین نیز دفاع خواهند کرد.

البته می‌شود عروسی برگزار کرد، به گونه‌ای که مراسم کم هزینه باشد؛ به این دلیل که هزینه عروسی به خود آدم بستگی دارد، یعنی افراد می‌توانند مراسم ازدواج خود را با هزینه سنگین برگزار کرده و نیز می‌توانند با هزینه کمتر و جشنی مختصر در منزل با دعوت فامیل نزدیک، دوستان دختر و یا پسر برگزار کنند.

پس این‌طور نیست که یا باید عروسی پر هزینه بگیریم و یا اصلاً نگیریم؛ می‌شود عروسی با هزینه کم مهیا کرد که هم جشنی گرفته شده باشد و هم داماد زیر بار قرض و هزینه سنگین مراسم نرود.

نکات سفارش شده در اسلام برای برگزاری جشن عروسی

1 پرهیز از غنا و لهو و لعب

شکی نیست که موسیقی، غنا و آواز خوانی، در صورتی که مناسب مجالس لهو و لعب باشد، از نظر اسلام حرام است؛ اما آیا این عمل در مورد عروسی یا شادی‌های دیگر استثنا شده یا نه؟ در کتاب‌های تاریخی، از برگزاری مراسم عروسی و شادی‌های دیگر در زمان پیامبر(ص)، مثل ازدواج حضرت فاطمه(س)، یا دیگر مسلمانان و شادی مردم مدینه در زمان ورود آن حضرت به مدینه، نقل‌هایی وجود دارد. شادی مردم در زمان جاهلیت و صدر اسلام نوع ساده‌ای از شادی بوده است. بیشترین موردی که در میان مردم صدر اسلام برای شادی مرسوم بوده، آواز خوانی و دف زنی بود و به رقص و نواختن آلات موسیقی دیگر در شادی‌ها، کمتر اشاره شده است.[2]

شیخ انصاری روایاتی که درباره حرمت غنا وارد شده را شامل هر عمل لهو می‌داند. ایشان این‌طور بیان می‌کنند: «#171؛ از مجموع روایات زیادی که درباره حرمت غنا است، چنین برداشت می‌شود که ملاک حرمت غنا، لهوی بودن آن است و هر صوتی که به صورت لهو باشد، چه با آلات موسیقی و چه بدون آن، حرام است.»[3]

از جمله این روایات، روایتی است که محمد بن ابی‌عباد نقل می‌کند: از امام رضا(ع) درباره غنا پرسیدم، ایشان فرمودند... آن در زمره باطل و لهو است... [4] و روایتی که در آن امام صادق(ع) در بیان موارد گناهان کبیره این را می‌فرمایند: کارهای لهوی که انسان را از ذکر خدا باز می‌دارند، مانند غناء و نواختن اوتار(نوعی آلت موسیقی)... حرام هستند.[5]

2 برگزاری مراسم عروسی به صورت شاد و پرشور

در دعائم الاسلام روایتی نقل شده که می‌گوید پیامبر اسلام(ص) از عروسی شخصی خبر دار شدند، فرمودند که عروسی نباید در خفا برگزار شود و باید دود به پا شود و صدای دف شنیده شود و فرق بین عروسی و زنا همین سر و صدای دف است.[6]

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم امر فرمود، دختران عبدالمطلب و زنان مهاجر و انصار در شب عروسی حضرت فاطمه(ع) به همراه او بروند و شادی کنند، شعر و سرود بخوانند، تکبیر و حمد بگویند و از گفتن حرف‌هایی که خدا بدان راضی نیست، بپرهیزند.[7]

کتاب کشف الغمه نیز نقل می‌کند، وقتی مسلمانان از ازدواج حضرت علی(ع) با حضرت فاطمه(س) مطلع شدند و به پیامبر(ص) تبریک گفتند، حضرت رو به همسران خود کرد و به آنها دستور داد برای فاطمه(س) دف بزنند و آنها مشغول دف زدن شدند.[8]

ابن ابی‌الحدید نقل کرده که پیامبر(ص) بر قومی گذر کرد که مشغول بازی و رقص بودند؛ حضرت به آنها فرمودند به این کار خود جدی ادامه دهید تا یهود و نصاری بدانند در دین ما آزادی هست! [9]

کلینی در کتاب کافی در #171؛ باب الولائم؛ روایاتی در این زمینه آورده است. من جمله این روایات: مردی به امام صادق (ع) عرض کرد: ما در غذای عروسی رایحه‌ای می‌یابیم که در سایر غذاها نیست. امام (ع) فرمودند: هیچ عروسی نیست که در آن شتر، گاو یا گوسفندی ذبح کنند؛ مگر آن که خداوند فرشته‌ای را بر می‌انگیزد که با او قیروطی از مشک بهشتی است و او مأمور است غذای عروسی را معطر سازد! این همان رایحه‌ای است که تو استشمام کردی.

امام صادق (ع) در روایت دیگری تأکید می‌کند که چون غذای عروسی غذایی برای امر حلال است، رایحه‌ای از بهشت بر آن می‌وزد.

در برخی از روایات آمده است که سور دادن عروسی، یک یا دو روز مستحب است. از سوی دیگر در روایات سفارش شده است که مراسم عروسی را به مردم اعلام کنید و آن رامخفی برگزار نکنید. از مؤمنان نیز خواسته شده دعوت برای شرکت در مراسم عروسی را بپذیرند.

ولیمه، آداب پیامبران امام رضا (ع) فرموده است: از جمله سنت‌های اسلامی به هنگام ازدواج اطعام طعام است. [10]

امام رضا (ع) فرموده است: هنگامی که پادشاه حبشه (نجاشی) از طرف پیامبر خدا (ص) از دختر ابوسفیان به نام آمنه، رمله یا ام حبیبه خواستگاری نموده و به ازدواج آن حضرت در آورد، طعامی را برای ولیمه فراهم کرد و گفت: از آداب پیامبران در هنگام تزویج، ولیمه است.

4 برگزاری مراسم عروسی در شب

امام رضا (ع) فرمود: سنت اسلامی در برنامه ازدواج، آن است که شبانه صورت گیرد؛ زیرا خداوند شب را مایه آرامش قرار داده و زنان نیز عامل آرامش می‌باشند. [11]

همچنین آن امام فرموده است: خداوند متعال شب را برای استراحت و آرامش قرار داده است و زن نیز مایه آرامش مرد است و از سنت پیامبر (ص) است که همسر (عروس) را شب به خانه شوهر ببرند و ولیمه‌ای ترتیب دهند. [12]

5 پرهیز از گرفتن مراسم عروسی در برخی از روزهای خاص

مستحب است، مراسم عروسی روز جمعه باشد. چنان که از حضرت علی (ع) نقل شده که روز جمعه روز خواستگاری و نکاح است.

از گرفتن مراسم عروسی در روزهای مکروه پرهیز کنید. از جمله: هنگامی که قمر در عقرب است؛ امام صادق (ع) می‌فرماید: #171؛ کسی که هنگام قمر در عقرب ازدواج کند، نیکی نمی‌بیند؛ و سه شب آخر ماه قمری که ماه دیده نمی‌شود، طبق بعضی روایات، ازدواج و آمیزش در چنین وقتی، موجب سقط جنین خواهد شد. [13]

مراسم عروسی امام علی (ع) و فاطمه (س) بزرگترین الگوی ازدواج اسلامی

مراسم عروسی دختر پیامبر اکرم (ص) در کمال سادگی و بی‌آلایشی برگزار شد. یک ماه از عقد پیمان زناشویی می‌گذشت که زنان رسول

خدا(ص) به حضرت علی(ع) گفتند: چرا همسرت را به خانه خویش نمی‌بری؟ حضرت علی(ع) در پاسخ آنان آمادگی خود را اعلام کرد. ام ایمن محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسید و گفت: اگر خدیجه زنده بود دیدگان او از مراسم عروسی دخترش فاطمه روشن می‌شد!

پیامبر(ص) وقتی نام خدیجه را شنید چشمان مبارکش از اشک پر شد و گفت: او مرا هنگامی که همه تکذیب کردند تصدیق کرد و در پیش‌برد دین خدا یاریم داد و با اموال خود به گسترش اسلام مدد رساند! [14]

ام ایمن افزود: دیدگان همه را با اعزام فاطمه(س) به خانه شوهر روشن کنید. رسول اکرم(ص) دستور داد که یکی از حجره‌ها را برای زفاف آماده سازند و زهرا(س) را برای این شب آرایش کنند. [15]

جهیزیه

علی(ع) به دستور پیامبر(ص) سپر خود را که حطیمیه [16] نامیده می‌شد و هدیه پیامبر(ص) از غنیمت‌های غزوه بدر بود، به 400 یا 480 درهم فروخت. بنا بر قولی، عثمان زره را خرید، ولی بعد به علی(ع) پس داد. [17] علی(ع) پول را نزد پیامبر(ص) آورد. ایشان نیز پول را سه بخش کرد؛ بخشی برای خریدن جهیزیه، بخشی برای خریدن عطر و بوی خوش شب عروسی و بخش دیگر برای غذای ولیمه عروسی. آن گاه پول غذا را نزد ام سلمه به امانت نهاد.

پیامبر(ص) پول جهیزیه را به ابوبکر داد تا همراه سلمان و بلال، آن چه را شایسته است، برای دخترش بخرند. آنان به بازار رفتند و جهیزیه‌ای بسیار مختصر، ولی با برکت برای این تازه عروس و داماد خریدند. این وسایل عبارت بود از: روسری بزرگ به 4 درهم، یک قواره پیراهن به 7 درهم، یک تخت که با چوب و برگ خرما ساخته شده بود، 4 عدد بالش از پوست گوسفند که از گیاه خوش بوی اذخر پر شده بود، یک پرده پشمی، یک قطعه حصیر، یک مشک چرمی، یک عدد آسیاب کوچک دستی، یک تشت مسی، یک ظرف برای دوشیدن شیر و یک سبوی گلی سبز رنگ. [18]

البته در برخی منابع [19] مقنعه، 2 بازوبند، آرد، 2 کوزه و در برخی دیگر [20] عبای خیبری، ریسمانی که از پوست خرما بافته شده، سفره پوستی و فرش بافت مصر را که لابه‌لای آن از پشم بود، به شمار جهیزیه حضرت فاطمه(س) افزوده‌اند.

هنگامی که جهیزیه حضرت فاطمه(س) را نزد پیامبر(ص) بردند، حضرت بر آن وسایل دست کشید و فرمود: بارک الله لاهل البیت؛ خداوند بر شما اهل بیت(ع) مبارک گرداند. [21] بنا بر گفته آیت الله مکارم شیرازی، پیامبر(ص) گریست. آن گاه سر به آسمان برداشت و فرمود: خداوند! بر خانواده‌ای که مهم‌ترین ظروف آن ظرفی سفالین است، مبارک گردان. [22]

آراستن خانه

علی(ع) به پیامبر(ص) فرمود که من جز خانه حارث بن نعمان جای دیگری سراغ ندارم. پیامبر(ص) پذیرفت. حارث نیز خانه‌اش را به علی(ع) و فاطمه داد. [23] نخستین کار، آماده ساختن و پاکیزگی حجله عروس بود. برای این کار، علی(ع) وسایلی را خرید که عبارت بود از: یک چوب برای آویزان کردن لباس یا مشک آب، یک متکا، یک مشک آب و یک غربال آرد. بدین ترتیب، خانه علی(ع) برای گام نهادن فاطمه زهرا(س) آماده گشت!

ام سلمه، بخشی از پول فروش زره را به علی(ع) داد تا با آن، ولیمه و مهمانی عروسی را بر پا کند. پیامبر(ص) به علی(ع) فرمود: ما نان و گوشت داریم. تو نیز خرما، روغن و کشک را فراهم کن. [24] سعد برای کمک به ولیمه عروسی، یک گوسفند آورد. برخی دیگر از اصحاب نیز به اندازه توانایی خود، کمک کردند. [25] غذای ولیمه آماده شد؛ نان، خرما، روغن، گوشت پخته و کشک.

پیامبر(ص) به علی(ع) دستور داد که مردم را برای ولیمه دعوت کند. علی(ع) به مسجد رفت؛ ولی مسجد از مسلمانان مهاجر و انصار پر بود. او نمی‌خواست برخی را دعوت کند و برخی دیگر را دعوت نکند. بنابراین، بر بلندی ایستاد و صدا زد: اجیوا الی ولیمه فاطمة بنت محمد؛ به ولیمه فاطمه دختر محمد(ص) بیایید.

مسلمانان گروه گروه راه خانه پیامبر صلی الله علیه و آله را در پیش گرفتند. غذا اندک بود و به همه نمی‌رسید! پیامبر(ص) دست مبارک خود را بر غذا نهاد و دعا کرد. به برکت دعای پیامبر(ص) همگی از آن غذا خوردند و سیر شدند، غذا نیز کم نیامد! [26]

علی(ع) و پیامبر(ص) برای بهتر شدن عروسی، هرگونه تدبیری را اندیشیده بودند. جابر می‌گوید: ما در عروسی علی(ع) و فاطمه(س) حاضر بودیم و هیچ مجلس عروسی را بهتر از آن ندیدیم. [27]

همراهی عروس تا خانه داماد

سپس پیامبر(ص)، فاطمه(ع) را طلبید. فاطمه(س) در حالی که عرق شرم و حیا بر جبینش نشسته بود، نزد پیامبر(ص) آمد؛ ولی پاهایش در راه رفتن می‌لغزید. پیامبر(ص) فرمود: خداوند در دنیا و آخرت، لغزش را از تو بگرداند. [28]

پس او را در آغوش گرفت و بر استری و به روایتی بر شهبای سوار کرد. [29] رسول خدا(ص) پیشاپیش جمعیت گام می‌سپرد و مردان بنی هاشم نیز پشت مرکب فاطمه(س) راه می‌رفتند. در روایت است که جبرئیل در سمت راست، میکائیل در سمت چپ و 7000 ملک در پشت سر حضرت فاطمه(س) بودند که تا طلوع فجر، خداوند را تسبیح و تقدیس می‌کردند! [30]

دختران عبدالمطلب و بنی هاشم و زنان مهاجر و انصار و در پیشاپیش آنان، زنان پیامبر(ص) عروس نور را در این راه همراهی می‌کردند. ام سلمه، عایشه، حفصه و معاذه برای این عروس و داماد شعر می‌خواندند. دیگران نیز اول بیت هر شعری را تکرار می‌کردند و تکبیر می‌گفتند. بدین ترتیب کاروان عروس با شور و شوق مردم، وارد خانه علی(ع) شد.

همان‌گونه که خواندید، مشاهده می‌شود که مراسم عروسی حضرت علی(ع) و زهرا(س) در سادگی و بی‌آلایشی به دور از هر گونه تجمل‌گرایی و فخر فروشی برگزار شد. مسأله‌ای که امروز دامن‌گیر بسیاری از جوانان برای ازدواج و برگزاری مراسم عروسی شده است.

انتظارات عجیب و غریب برخی خانواده‌ها و گرایش آنها به سوی برگزاری مراسم عروسی در تالارهای مجلل با امکانات فراوان که گاهی میهمانان از برخی امکانات آن هیچ استفاده‌ای نمی‌کنند و صرفاً جنبه تجمل‌گرایی آن مطرح است، سبب شده تا برگزاری مراسم‌های ساده و بی‌آلایش به فراموشی سپرده شوند؛ مراسم‌هایی که رضایت خدا و رسولش را به دنبال داشته باشد.

- 1 - کنز العمال . ح 44441
- 2 - قاضی زاده، کاظم، غناء از دیدگاه اسلام، مجله فقه، شماره 4-5، تابستان و پاییز 1374
- 3 - شیخ انصاری، المکاسب، ج 1، ص 296، مجمع الفکر الاسلامی، قم، 1428 ق
- 4 - عاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه، ج 17، ص 308، موسسه آل البیت، قم، 1409 ق
- 5 - عاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه، ج 15، ص 331
- 6 - تمیمی مغربی، نعمان بن محمد، دعائم الاسلام، ج 2، ص 207، دار المعارف، مصر، 1385 ق. شبیه به این روایت در شیخ صدوق، امالی، ص 518، انتشارات دار الثقافه، قم، 1414 ق
- 7 - مستدرک الوسائل، ج 14، ص 198
- 8 - اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه، ج 1، ص 359، مکتبه بنی هاشم، تبریز، 1381، ق
- 9 - ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج 6، ص 331، کتابخانه آیت الله مرعشی، قم، 1404 ق
- 10 تحف العقول، ص 523
- 11 - مستدرک الوسائل، جلد 2، ص 539
- 12 - سنن النبی، علامه طباطبایی، ص 147
- 13 - ازدواج آسان، صص 24-250
- 14 - بحار، ج 43، ص 130
- 15 - بحار، ج 43، ص 59
- 16 - حطیمیه، نام قبیله حطیمیه بن محارب است که زره‌های خوبی می‌ساختند
- 17 بحار، ج 43، ص 130
- 18 - زندگانی فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها: ص 52-53
- 19 - ناسخ التواریخ: ج 3، ص 54
- 20 - فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها من المهد الی اللحد: ص 180
- 21 - فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها من المهد الی اللحد: ص 181
- 22 - زندگانی فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها: ص 53

23 - البته این خانه‌ی نخستین ایشان است که بعدها، پیامبر صلی الله علیه و آله آنان را در کنار خود، سکونت داد. فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها من المهد الى اللحد: ص 187

24 - ناسخ التواریخ، ج 3، ص 187

25 - بانوی اسلام، ص 84

26 - فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها من المهد الى اللحد: ص 190

27 - فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها من المهد الى اللحد: ص 190-191

28 - ناسخ التواریخ، ج 3، ص 60

29 بحارالانوار، ج 43، ص 115

30 - كشف الغمه، ص 353، فاطمة الزهرا سلام‌الله‌علیها، علی علیه‌السلام محمد علی علیه‌السلام دخیل، ص 54